

**การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร**
**The Application Principles of Buddha's Teaching to Safeguarding life of
Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist College Students**

จำรัส บุคดาพงษ์

Jamras Buddhaphong

นพรัตน์ ศีลากุล

Nopparat Silakun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Mahamakut Buddhist University, Yasothon Buddhist College

E-mail: konjonni@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 29 พฤษภาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 ธันวาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 ธันวาคม 2563

บทคัดย่อ

การบทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการการดำเนินชีวิตและครองตนของนักศึกษา 2) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา และ 3) ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตในการครองตนของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้านเชิงปริมาณได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 321 รูป/คน สุ่มจากแบบสอบถามและแปรผลตามค่าทางสถิติ ส่วนด้านเชิงคุณภาพ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนทั้งสิ้น 10 รูป/คน แล้วนำผลการสัมภาษณ์มาประมวลผล วิเคราะห์สังเคราะห์ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอายุ ด้านเพศ จำนวน 321 รูป/คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 224 รูป/คน และเพศหญิง จำนวน 97 คน ส่วนด้านอายุ จำนวน 321 คน ส่วนใหญ่ อายุ 31-40 ปี จำนวน 178 รูป/คน อายุ 41-50 ปี จำนวน 72 รูป/คน และอายุ 51 ปี มีจำนวน 18 รูป/คน และชั้นปีที่ศึกษา จำนวน 321 คน ส่วนใหญ่ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 85 รูป/คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 80 รูป/คน และชั้นปีที่ 5 จำนวน 24 รูป/คน 2) ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา ทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านความซื่อสัตย์ (2) ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน (3) ด้านความอดทน อดกลั้น (4) ด้านความเอื้อเฟื้อ เสียสละ (5) ด้านความกตัญญู กตเวที พบว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษาโดยภาพรวม มีอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ($\bar{X} = 3.82$) 3) ผลการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตในการครองตนของนักศึกษา ทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านครอบครัว (2) ด้านสังคม-สิ่งแวดล้อม (3) ด้านพฤติกรรมและค่านิยม (4) ด้านหลักธรรมกับการดำเนินชีวิต (5) ด้านความกตัญญูกตเวที โดยภาพรวม มีอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ($\bar{X} = 3.88$) 4) ข้อเสนอแนะการทำวิจัย ควรส่งเสริม

ให้นักศึกษาได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการครองตนเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะเป็นสถานศึกษาที่โดดเด่นทางด้านวิชาการควบคู่กับหลักคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนและการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักธรรม, พระพุทธศาสนา, การครองตน, วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) To study the living conditions and the self-protection of students 2) To study an application the principles of buddha's teaching to safeguarding life of students in mahamakut buddhist university yasothon buddhist collage. 3) To study the life style to Self-protection of students of in yasothon buddhist college. The research methodology are quantitative and qualitative research. The quantitative aspects were defined as 321 samples. The questionnaire was used to analyze the data. Qualitative research conducted in-depth interviews by 10 people

The research found that 1) The majority of the respondents were 324 males and 97 females, 321 females aged 31-40 years, 178 females / There are 18 people in the age group of 41-50 years, and the third year of the study is 321 persons, the fourth year is 85 persons the third year is 80 persons Year 5: 24 persons. 2). The results of the analysis of the application of the principles of Buddhism to the conquest of the five students are (1) Honesty (2) Humility (3) Tolerance (4) public mind (5) Gratitude is found at the high level. ($\bar{X} = 3.82$). 3) The results of the analysis of the life style of the students in the five aspects are: (1) family (2) social - environment (3) behavior and values (4) principles of life (5) The overall gratitude was at a high level ($\bar{X} = 3.88$). 4) Research recommendations Students should be encouraged to apply the principle of continuous succession because they are academically prominent academics along with moral ethics. Therefore, it is essential to integrate Buddhist principles in line with teaching and educational administration.

Keywords : Application, Dhamma, Buddhism, Safeguarding Life, Yasothon Buddhist Collage

1. บทนำ

สถาบันการศึกษาถือเป็นบ้านแห่งที่สองของเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบันเพราะสถาบันการศึกษาถือได้ว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งมนุษยชาติด้านการศึกษา เป็นแหล่งสรรพนานาวิชาที่พากเพียรให้เด็กและเยาวชน มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่ทันโลก ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยวิธีการบ่มเพาะของครูอาจารย์ที่จำเป็นต้องเป็นมืออาชีพ อีกทั้งยังขัดเกลาให้เป็นคนดีมีความสามารถฉลาดในเหตุและผลเลือกที่จะดำเนินชีวิตได้ เมื่อเติบโตในสังคมโลกกว้างเพราะเหตุแห่งความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวเบื้องต้น ได้สอดคล้องดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นักศึกษาของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ถึงความสำคัญของการศึกษา ดังความตอนหนึ่งว่า “งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติเพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ระเบียบนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่าพลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติกและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก

ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราอาจจะเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้วต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน เราต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ” (www.truelookpanya.com, สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2558)

การศึกษาในประเทศไทย แม้จัดการศึกษาไว้หลายระดับที่แตกต่างกันก็จริงแต่หากสาระสำคัญคือความมุ่งหวังให้ผู้เรียน เป็นคนมีความรู้ที่ดีและเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม อย่างที่ในสังคมปัจจุบันรับรู้ “วิชาคุณุจรณะ” หรือ สมดังในสุภาษิตที่ว่า “สุวิชา โน ภว โหติ ซึ่งแปลว่าความเป็นผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ” การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งในส่วนของรัฐและเอกชนต่างก็มุ่งให้ผู้เข้าศึกษาสำเร็จการศึกษาตามกรอบระยะเวลาการศึกษาหรือปีการศึกษาในหลักสูตรนั้น ๆ จุดประสงค์ที่สำคัญ คือ การได้รับปริญญาบัตรเพื่อประกอบอาชีพในฐานะของตน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาอบรมแก่บัณฑิตทั้งทางโลกและทางธรรม โดยการสถาปนาแห่งพระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ด้วยพระราชดำริแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงเป็นห่วงเรื่องการจัดการศึกษาแก่คณะพระภิกษุ-สามเณร และประชาชนทั่วไป แม้จัดการศึกษาในครั้งนั้นยังไม่เป็นระบบมาตรฐานเหมือนปัจจุบัน แต่ก็ถือเป็นหลักปฏิบัติในระยะต่อ ๆ มาและพัฒนาการด้านศึกษาก็มีความเจริญรุดหน้ามาเป็นลำดับ ปัจจุบัน สถาบันการศึกษาดังกล่าวฯ ได้ยื่นหยัดพร้อมแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนให้เหมือนกับสถาบันการศึกษาทั่วไป เพื่อพัฒนาด้านองค์กรและด้านหลักสูตร และผู้เรียนผู้สอนให้เป็นมาตรฐานที่ยอมรับได้ของสังคมไทยและของนานาชาติ จากที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีพระราชบัญญัติบังคับใช้ หรือที่เรียกว่าเป็นอักษรย่อว่า (พ.ร.บ. พ.ศ. 2540) นั้น การดำเนินการด้านการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีหลักสูตรและสาขาวิชาที่เปิดให้บริการมากกว่า 20 สาขาวิชา ที่เน้นการเรียนการสอนหรือผลิตบัณฑิตที่มีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ด้วยยึดตามหลักปรัชญาแห่งมหาวิทยาลัยที่ว่า “ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามแนวพระพุทธศาสนา” ด้วยหลักปรัชญาดังกล่าว เป้าหมายหรือผลิตผลที่คาดหวังของมหาวิทยาลัยจึงเป็นเรื่องความสำคัญในเบื้องต้นคือ ความรู้คู่ความประพฤติ เพื่อลดปัญหาของสังคมไทยในบางประการ เช่น ปัญหาในระดับสังคม ครอบครัว สังคมระดับชุมชน ตลอดจนการลดและการแก้ไขปัญหาในระดับชาติ ด้วยผู้สำเร็จหลักสูตรแล้วสามารถประยุกต์หลักธรรมคำสอนที่เหมาะสมแก่ตนไปปรับประยุกต์ใช้ อันสืบเนื่องมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนาที่สอดแทรกในหลักสูตร

ในสังคมไทย ศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งเพราะศาสนาเป็นหน่วยหนึ่งที่อบรมบ่มเพาะให้เด็ก เยาวชนไทยในการดำเนินชีวิตของคนไทย เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นบ่อเกิดที่สำคัญของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี กฎเกณฑ์ ค่านิยมของสังคมไทย ศาสนามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมของประชาชน เพราะสภาพสังคม ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ ทำให้สภาพจิตใจของคน ในสังคมเริ่มเสื่อมถอยตกต่ำ เห็นแก่ตัว แกร่งแหย่ ชิงดีชิงเด่น ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ ก่อให้เกิด ปัญหาในสังคมมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้น ศาสนาจึงมีบทบาท และคุณประโยชน์ต่อสังคมไทย เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีระเบียบ วินัยและข้อตกลงร่วมกันในสังคมเพื่อความสงบสุขต่อการดำเนินชีวิต กล่าวได้ว่า ศาสนา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับใช้ประกอบในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะศาสนามีคุณค่ามากมายต่อมนุษย์ในด้านจิตใจซึ่งถือว่าสูงกว่าคุณค่าทางวัตถุ เป็นที่พึ่งทางใจทำให้มนุษย์ไม่อ้างว้างเวลาประสบปัญหาในชีวิต ผู้มีปัญหาย่อมสามารถนำหลักธรรมคำสอน ซึ่งตนนับถือและเลื่อมใสศรัทธานำพาชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ ปัจจุบัน เยาวชนไทยในสถาบันการศึกษาหลายสถาบันมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากอดีตซึ่งเกิดจากกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งตะวันตกและตะวันออก เช่น เรื่องค่านิยมทางวัตถุหรือวัตถุนิยมหรือปัญหาการก่อการทะเลาะวิวาท ที่นำปัญหามาสู่ผู้ปกครองในการส่งเสียบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและ

เอกชนซึ่งปรากฏเป็นข่าวตามหนังสือต่าง ๆ เช่น ข่าว หนู่ม ปวช.ลักอะไหล่วิชาช่างยนต์ หาเงินเล่นเกม เมื่อ 18 ก.ค. - นักศึกษาวิทยาลัยชื่อดังแห่งหนึ่งใน จ.เชียงใหม่ ติดเกมงอมแงม ขโมยอะไหล่เครื่องยนต์ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนไปขาย สารภาพทำมานานกว่า 1 ปี นายกฤษณะ นักศึกษาชั้น ปวช.2 แผนกช่างยนต์ วิทยาลัยชื่อดังแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ถูกตำรวจเมืองเชียงใหม่คุมตัวมาสอบสวน พร้อมยึดของกลาง อุปกรณ์เครื่องยนต์คาบูเรเตอร์ และไดชาร์จของรถยนต์รุ่นต่างๆ รวมกว่า 10 รายการ หลังจากผู้ต้องหาเข้าไปขโมยมาจากห้องเรียน สอบสวนผู้ต้องหาสารภาพว่า จะแอบเข้าไปในช่วงที่อาจารย์และนักศึกษาไม่อยู่ในห้องเรียน และจะนำอุปกรณ์เครื่องยนต์ใส่กระเป๋า เดินขึ้นไปบนชั้น 2 ของอาคารเรียน และหย่อนกระเป๋าลงมาซ้อนไว้ที่ด้านหลังอาคารเรียน ก่อนจะเดินตัวเปล่าออกมาจากอาคารเรียน เพื่อไม่ให้ใครสงสัยและทำมานานกว่า 1 ปี อุปกรณ์ที่ได้จะนำไปขายร้านรับซื้อของเก่าในอำเภอมะริม โดยเงินที่ได้จะนำไปเล่นเกมออนไลน์ เนื่องจากติดงอมแงม - สำนักข่าวไทย (www.news.sanook.com, สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2558)

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยดังกล่าวมาโดยลำดับย่อมเป็นการส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศในบริบทที่แตกต่างกัน เพราะเหตุแห่งรูปแบบการดำเนินชีวิตความต้องการที่เน้นวัตถุนิยมมากเกินไป จึงหันไปเลือกทางชีวิตที่ผิดโดยปราศจากการยั้งคิดจึงเป็นที่มาของปัญหาสังคม แม้หน่วยหรือสถาบันการศึกษาจะจัดให้มีการจัดศึกษาที่ต่ออย่างไรก็ตามเฉพาะอย่างยิ่งสังคมแห่งวัยการทำงานซึ่งได้ละเลยค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการสำคัญอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย เฉพาะอย่างยิ่ง 2 ประการแรก คือ การพึ่งพาตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยราบรื่นไม่เดือดร้อน สามารถหาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพมาได้ด้วยความสามารถของตนเองไม่เป็นภาระให้ผู้อื่นต้องคอยอุปถัมภ์สงเคราะห์ และขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมีมานะพยายามในการประกอบงานที่สุจริต ด้วยความขยันขันแข็ง อดทน เอาใจใส่อยู่เป็นนิจ และเสมอต้นเสมอปลาย โดยใช้สติปัญญาเพื่อ ให้งานที่ทำบรรลุผลสำเร็จภายในเวลาอันสั้น และได้รับผลดีสูงสุด นอกจากนั้นยังรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีก เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530, หน้า 75)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางหรือรูปแบบต่อการดำเนินชีวิตให้กับสังคมไทยมียึดของการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและน้อมนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้อันสืบเนื่องจากการศึกษาสามารถครองตนอยู่ได้มั่นคงในสภาพที่มีการแข่งขันอย่างหลากหลายในโลกปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการการดำเนินชีวิตและการครองตนของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา ชั้นปีที่ 1-5 วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร จำนวน 338 รูป/คน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมทั้งหมด จำนวน 321 รูป/คน

3.1.2 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ด้านข้อมูลเชิงลึก จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย 1) อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 3 รูป/คน 2) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 รูป/คน และ 3) นักศึกษา จำนวน 6 รูป/คน

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารแนวคตินโยบาย และผลการวิจัยต่างๆ จากสถาบันการศึกษา สภาวิจัยแห่งชาติและจากห้องสมุดต่างๆ

3.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการออกแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ปีการศึกษา 2559 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา

ตอนที่ 3 รูปแบบการดำเนินชีวิตในการครองตนของนักศึกษา

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ โดยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

3.4.1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

3.4.2. กำหนดนิยามตัวแปรขอบข่ายเนื้อหาและศึกษารายละเอียด

3.4.3. ร่างแบบสอบถามในแต่ละประเด็นและในแต่ละด้าน

3.4.4. นำร่างแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

3.4.5. นำคำถามและเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ลงความเห็นและให้คะแนนเพื่อใช้คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence : IOC) โดยคะแนนรายชื่อที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 คน ดังนี้

คะแนนเท่ากับ +1 แน่ใจว่าข้อคำถามตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

คะแนนเท่ากับ 0 ไม่แน่ใจหรือข้อคำถามมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน

คะแนนเท่ากับ -1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.4.6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป ที่โรงเรียนปริยัติธรรมวัดบูรพาภิรามใต้ ตำบลทรายมูล อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร เพื่อทดสอบความเที่ยง (Reliability) ของข้อคำถามและรายละเอียด

3.4.7. นำผลที่ได้จากการทดสอบมาหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) เท่ากับ .05

3.4.8. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป เป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1. ชี้แจงให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างนักศึกษา ชั้นปีที่ 1-5 ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จำนวน 321 รูป/คน ให้เข้าใจในการตอบแบบสอบถามพร้อมให้ตอบแบบสอบถาม

3.5.2. เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนหลังกรอกข้อมูลเสร็จสิ้น

3.5.3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนำไปคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ เท่านั้น พร้อมทั้งดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อผลการวิจัยต่อไป

3.5.4. ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ของระเบียบวิธีวิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าร้อยละ 3.6.2. วิเคราะห์การหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา โดยหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.6.3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในการครองตนของนักศึกษา โดยหาเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.6.4. วิเคราะห์ค่าความถี่ของผู้ให้ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา โดยหาเฉลี่ย ($\bar{X}$)

3.6.5. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพตามตัวแปรที่ศึกษาที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์รายประเด็น ส่วนการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) นั้น มีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเห็นด้วยอยู่ในมากที่สุด
2. ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยอยู่ในมาก
3. ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยอยู่ในปานกลาง
4. ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยอยู่ในน้อย
5. ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยอยู่ในน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัจจัยเชิงเหตุที่มีผลต่อประชากรนักศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา คือ ด้านความอดทน อดกลั้น ($\bar{X} = 3.86$) ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{X} = 3.80$) ด้านความเอื้อเฟื้อ เสียสละ ($\bar{X} = 3.75$) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.75$) ดังตารางที่ 1

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตน	($\bar{x}$)	S.D.	แปลผล
1) ด้านความซื่อสัตย์	3.75	0.43	มาก
2) ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน	3.93	0.25	มาก
3) ด้านความอดทน อดกลั้น	3.86	0.38	มาก
4) ด้านความเอื้อเฟื้อ เสียสละ	3.75	0.42	มาก
5) ด้านความกตัญญู กตเวที	3.80	0.38	มาก
รวม	3.82	0.37	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปัจจัยเชิงเหตุที่มีผลต่อประชากรนักศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการคบมิตร และด้านหลักธรรมกับการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมและค่านิยม ($\bar{X} = 3.92$) และด้านสังคม-สิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 3.78$) ดังตารางที่ 2

รูปแบบการดำเนินชีวิตในการครองตนของนักศึกษา	($\bar{x}$)	S.D.	แปลผล
1) ด้านครอบครัว	3.88	0.55	มาก
2) ด้านสังคม-สิ่งแวดล้อม	3.78	0.49	มาก
3) ด้านพฤติกรรมและค่านิยม	3.92	0.46	มาก
4) ด้านการคบมิตร	3.94	0.56	มาก
5) ด้านหลักธรรมกับการดำเนินชีวิต	3.94	0.56	มาก
รวม	3.88	0.52	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษา ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีผลต่อการครองตนของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะนักศึกษาได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา กล่าวคือ พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ประกาศหลักทางธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยตรงก็ย่อมสัมผัสกับท่านผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักกัลยาณมิตรธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัตน์ มุ่งอิงกลาง (2544) วิจัยเรื่อง การศึกษาคุณธรรมตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์ (2549) วิจัยเรื่องหลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม พบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน 21 หลักธรรม แยกตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน

2. การประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการครองตนของนักศึกษาในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านครอบครัว 2) ด้านสังคม-สิ่งแวดล้อม 3) ด้านพฤติกรรมและค่านิยม 4) ด้านการคบมิตร และ 5) ด้านหลักธรรมกับการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพราะหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีครอบคลุมทุกด้านในการนำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิต ตามความสนใจ เมื่อปฏิบัติได้ก็เห็นผลได้เอง ตามสมควรแก่ธรรม ทำให้มีหลักในการครองตน สอดคล้องกับ (นันทวรรณ อีสรานุวัฒน์ชัย, 2550) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ ศึกษาจากหลักพุทธธรรม พบว่า บทบาทผู้นำที่ดีตามแนวคิดทฤษฎีตะวันตกประกอบด้วย บทบาทพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ คือ การกำหนดทิศทางขององค์กร ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ได้วางไว้ การจัดการระบบการทำงาน การมอบอำนาจ เป็นการมอบหมายอำนาจความรับผิดชอบให้แก่บุคคลที่เหมาะสมเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แบบอย่างการเป็นผู้นำ

5. ข้อเสนอแนะ

1) ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในการส่งเสริมและสนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น

2) ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรที่กว้างและหลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป

3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ของการบริหารงานในสถานศึกษากับหลักธรรมที่สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษาและมีการเปรียบเทียบผลกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2542). **จอมปราชญ์นักการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- คณะกรรมการการศึกษาระหว่างชาติ, (2534). **พื้นฐานการศึกษา หลักการ และแนวคิดทางสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีจำกัด.
- สมชาติ โตรักษา. (2550). **การประยุกต์หลักการบริหารเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน**. 2550 : 146.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). **การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พุทธทาส ภิกขุ. (2537). **เป้าหมายของการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิพนพาน.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2549). **พุทธศาสตร์ปริทรรศน์**. กรุงเทพฯ: บริษัทถาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). **ธรรมนุญชีวิต พุทธธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ 16, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). **ธรรมนุญชีวิตพุทธวิจยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2533). **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สาโรช บัวศรี, (2520). **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต.
- รัตน์ ปัญญาภา. (2553). **หลักพุทธธรรมเอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธธรรม**. อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กินาวงศ์. (2550). **หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย. (2550). **ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญภา พิสิก. (2556). **การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรัตน์ มุ่งอิงกลาง. (2544). **การศึกษาคุณธรรมตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา**.

Berkowitz Leonard. (1972). **Social Psychology**. Illinois: Scott Foresma.

Best, J.W. and V. Jamer. (1989). **Research in Education**. New Jersey: Prentice Hall.

Bloom, B.S., Hasting, T.J., & Madaus, G.F. Effective domain. (1971). In **Handbook On Formative Evaluation Of Student Learning**. New Jersey: Prentice – Hill.